

GAZETA TRANSILVÂNIEI

Abonamentul: pentru Austro-Ungaria pe un an 24 cor.; pe 1/2 an 12 cor.; pe 3 luni 6 cor., pentru România şi streindatate pe un an 40 lei; pe 1/2 an 20 lei.

ZIAR POLITIC NAŢIONAL.

Apare seara, în fiecare zi de lucru.

Redacţia şi administraţia: Strada Prandului Nr. 13. Inseratele se primesc la administraţie. Preţul după tarife şi învechire Manuscrisele nu se înapoiază. TELEFON Nr. 226.

Autonomie bisericească şi educaţie politică.

II.

Fiind Statutul organic opera legislativă a Congresului constituant dela 1868, este cea mai corespunzătoare metodă, așa cred, ca și criteriile specifice ale autonomiei concretizată în el, în Statut, încă să fie scoase la iveală ca un rezultat firesc și logic al voinței acelor elemente, cari erau factorii hotărâtori ai Congresului precum și ca înfăptuirea acelor principii și idei, de cari erau ei conduși atunci, când se aflau în acțiunea lor legislativă.

Era vorba, între altele, ca importantul raport dintre conducători și conduși, adică dintre preoțime și dintre credincioșii mireni, să primească o regulare mai liberală și în biserica noastră. Și fiecare din aceste două elemente ale bisericei noastre avea ori putea să aibă păreri și convingeri deosebite în aceasta privință. Afară de aceasta diversitate internă mai era și un alt mare contrast mondial, care, fără nici o considerare dacă sunt ei preoți ori mireni, îi despărțea și pe membrii Congresului nostru în două tabere. Era adică marile antagonism mondial dintre conservatism și liberalism, în jurul cărui se dădeau tocmai în acele timpuri cele mai multe și mai orăcănse lupte în toată lumea civilizată în genere și în patria noastră Ungaria îndosebi. Acest contrast mondial s'a manifestat în mod destul de acut și în Congresul nostru constituant. Să vedem cum?

Sub sinod sau conciliu se înțelegea și se înțelege, după semnificația enciclopedică și mondială a acestor cuvinte, o adunare care se compunea numai din preoți. Sinodele bisericii gr. or. române din Ungaria și Transilvania, dimpreună cu organele lor executive, aveau să fie și au devenit însă tot atâtea adunări bisericești, cari se compun aproape în totalitate, respective în partea lor covârșitoare, din credincioșii mireni ai acestei biserice.

Dealtfel cele mai esențiale și mai radicale divergențe de păreri

și de convingeri s'au concretizat și au culminat în jurul chestiunilor: dacă consistoarele eparhiale au să se compună numai din preoți, cum proiectase și pretindea marele nostru arhiepiscop și mitropolit Andreiu baron de Șaguna, care luptase așa de mult și cu atâta succes pentru recăștigarea și înarticolarea autonomiei, ori și din reprezentanți ai credincioșilor mireni; dacă proporția de o treime preoți și de două treimi mireni are să fie aplicată și aici și în fine dacă votul asesorilor consistoriali mireni încă are să fie decisiv, ca al asesorilor din cler, ori să fie numai consultativ.

În jurul acestor chestiuni, și a altora mai mărunte dar de asemenea natură, s'au dat multe și grele lupte în conveniri mai mici, în conferențe și în ședințele publice ale Congresului.

Ce minunat lucru ar fi și ce senzații admirabile ar putea avea cetitorii dacă, deodată cu reîmpăpătarea acestor zile mari din trecut nostru, ar putea și vedea figurile mai marcate dimpreună cu ședințele, conferențele și alte scene memorabile ale Congresului nostru constituant, desfășurându-se înaintea lor de pe niște filmuri și diapozitive bune în un cinematograf modern, ori cu ajutorul unui schiopicton bun! Iluzia ar fi foarte apropiată de realitate!

Eu n'am apucat să văd pe marele Șaguna nici odată în viață, dar mi-am format și păstrez despre el iluzia unui supra-om, atât ca fizic cât și ca intelect, și am credința tare, că iluzia mea este foarte aproape de realitate. Reproducerea de pe un film ori de pe un diapozitiv ar fi ceva mai mult.

Dar să ne ajutăm cum putem!

În deplină conformitate cu tradițiile, cu educația și cu convingerile sale, și fiind ajutat în stăruințele sale de energicul Ioan Popazu și de alți aderenți devotați ai săi, marele Șaguna a făcut și a încercat tot posibilul pentru ca autonomia acordată din partea statului, să fie codificată între marginile trase de canoele și de sistemul ierarhic al bisericeii ecumenice reșăritone și îndosebi ca să rămână și pentru viitor ferită de orice laicizare eterodoxă.

Era și firesc și just, ca Șaguna

să procedeze așa cum a procedat! Dar sistemul constituțional-parlamentar încă era foarte bine reprezentat în Congresul constituant!

I. cav. de Alduleanu, V. Babeș, A. Mocsonyi, I. cav. de Pușcariu și alții mulți erau, în acele timpuri de mari prefaceri ale patriei noastre, tot atâția bărbați cu o cultură europeană și aveau o mare reputație nu numai în biserica gr. or. română, ci totodată și în viața publică a întregului neam românesc din această țară. Mai ocupând fiecare și poziții înalte în viața publică și politică a statului, aveau o largă și temeinică orientare și asupra reformelor epocale ce aveau să facă și cari de fapt s'au și făcut!

Lupta parlamentară dintre cele două grupuri ale Congresului constituant devenise așa de încordată și atât de acută încât, după cât știu și din povestirile a doi deputați de valoare ai celui Congres — deputați cari azi nu se mai află între cei vii! — amenința să degereze în o ruptură catastrofală, care ar fi avut consecințe incalculabile. Fiind însă cu toții, preoți și mireni deopotrivă, adânc pătrânși de o adevărată și nemărginită dragoste față de biserica lor strămoșească, față de neamul și patria lor: acești mari și înțelepți înaintași ai noștri au ajuns la o învoială, care i-a mulțumit și i-a împăcat pe toți și în care ne-au lăsat și nouă, urmașilor de pe vremuri, o mare pildă plină de învățătură și de un adânc înțeles pentru timpuri și împrejurări precum erau cele de pe la 1868 și precum sunt, mutatis mutandis, cele de azi!

Din istoricul indicat aici și având înaintea sa dispozițiile pozitive ale Statutului organic, vede și înțelege orișicine ușor însușirile specifice ale autonomiei noastre. Ea le rezumez astfel:

Autonomia bisericeii gr. or. române din Ungaria și Transilvania este un compromis norocos între vechiul sistem ierarhic și între modernul sistem constituțional-parlamentar, întemeiat pe o sinodalitate specială, care se deosebește foarte esențial de cunoscuta sinodalitate ierarhică. Acesta sinodalitate are la baza ei o largă democrație nemijlocită, compusă nu numai din preoți ci și din toți

credincioșii mireni de sine stătători, iar în părțile ei superioare reprezentative are o democrație mijlocită, compusă în două treimi din reprezentanți mireni și numai în o treime din reprezentanții preoțimeii!

Este evident, așa cred, că atât compromisul adică învoiala cât și specifică sinodalitate, cari dau ființa proprie a acestei autonomii: sunt două concesiuni mari ale sistemului ierarhic în favorul celui constituțional-parlamentar. Asupra acestui fapt incontestabil se pot face fel și fel de aprecieri trăgându-se din ele fel și fel de învățăminte.

Este mai presus de orișice invidioasă, între altele, că aplicarea normală, conștientă și loială a acestei autonomii în treburile sacramentale, școlare și economice (epitropice) ale bisericeii gr. or. române: a fost și este totodată, ipso facto, și o bună școală pregătitoare pentru educația civică și pentru cultivarea politică a cetățenilor de naționalitate română din această țară.

Eu atribui acestui lucru o importanță atât de mare, încât cred că este bine și folositor să stăruiesc ceva mai de aproape asupra lui.

Dr. Nicolae Vecerdea.

Reînființarea regatului Ucrainei. Din Lemberg se anunță: »Dilec organul partidului ucrainian, scrie următoarele:

Baronul Nicolae Vasileco, vice președintele clubului ucrainean, a avut o convorbire cu mai mulți oameni politici români, cari, vorbind despre pericolul rusesc, i-au declarat:

»Pentru noi românii, singurul mijloc de a scăpa de pericolul rus, este crearea statului ucrainian și restabilirea vechiului regat al Kievului.

Dacă s'ar lua Rusia Polonia, Finlanda și provinciile baltice, nu s'ar slăbi atâtea forța Rusiei cât ar slăbi-o crearea statului ucrainian.

De aceea noi românii dorim fomarea regatului ucrainian, pentru care, la timpul oportun, vom face și jertfele necesare».

Spania declară război Quadruplei?

Din Geneva se anunță:

Foile parisiene se tem, că în urma amestecului Portugaliei, va părăsi și Spania neutralitatea. Foile franceze exprimă frica de alipirea Spaniei la Puterile Centrale.

Focea madrilenă »Epoca« spune pe față, că în urma schimbării împrejurărilor Spania nu mai poate rămâne neutră. Gazeta »El Liberal« este îngrijorată, că, în urma atitudinii Portugaliei, războiul de submarine s'ar putea întinde și asupra apelor spaniole.

»Corriere della Sera« vestește că aproape toți supușii spanioli din Lisabona se înapoiază în Spania. Din toate orașele mai mari portugheze se anunță deasemenea plecarea spaniolilor.

Valoarea teritoriului francez ocupat de Germani.

Conform unei lucrări statistice recente, apărută în Germania și întemeiată pe date oficiale franceze, teritoriul ocupat de Germani în Franța nord-estică și estică are o întindere de rotund 6 milioane hectare. Venitul curat al acestui teritoriu este de rotund 341 milioane franci, reprezentând o valoare de rotund 10 1/2 miliarde mărci.

Iubileul unei piese a lui Caragiale.

La Teatrul Național din București se joacă pentru a suta-ora »Scrisoarea pierdută« a lui Caragiale. Din prilejul acesta scriitorii din România vor aranja un mare festival la Teatrul Național și d. I. Al.-Brătescu-Voinești, un amic și un urmaș al lui Caragiale va rosti o cuvântare de serbătoare, în care va schița personalitatea marelui mort, astăzi o glorie nu numai a noastră, a Românilor, ci a literaturii universale.

Prin o coincidență de idei, îmi rătăcesc în mână un ziar francez în care citesc, că le Bary, marele actor dramatic al Francezilor joacă pentru a trei oară rolul titular din piesa lui Rostand: Cyrano de Bergerac și dacă îmi amintesc că piesa lui Rostand este mult mai tânără de cât »Scrisoarea pierdută« a lui Caragiale și totuși, în scurt interval, se joacă de treizeci de ori atât de des ca satira celui mai mare dramaturg al nostru, ar trebui să ajung la concluzia că la noi Rouău, arta dramatică este la începutul dezvoltării, la primele pasuri de hotărâre și voință.

Și este foarte adevărat. Artă neagră dramatică a început cu pășirea lui

Caragiale. »Năpasta« dificultată astăzi de mare parte a esteticienilor români este numai un lever de rideau și nu este o operă de debut. Unii afirmă că »Năpasta« este scrisă supt influința romantismului rusesc, și că personajele acestei piese sunt schițate din viața beneasă a imperiului moscovit. Alții afirmă că »Năpasta« este o piesă de caracter românesc și că poetul ei a pus pe scenă viața plină de suferință a țărânului român. Negreșit, piesa suferă de inegalități și reprezentarea ei la Berlin, Viena Budapesta și mai pe urmă (în transliterarea lui André de Lorde) la Paris, a constituit un succes pe care noi, cei ce ne ocupăm de dramaturgie, îi numim: succes de rasă. În »Năpasta« este fondul specific românesc, acțiunea se desvoltă din psihicul țărânului nostru, dar valoarea piesei o dă marile simț de artă, ce-l posedă până astăzi numai Caragiale dintre toți scriitorii români.

Adevăratul Caragiale există însă în celelalte opere dramatice, răfundate în seratele teatrelor cu o vădită îndolență. Caragiale este mare în »Scrisoarea pierdută«, în »O noapte furtunoasă« și în comedile sale mărunte, pe care înzadar am încerca să le analizăm din punctul de vedere al dramaturgiei moderne. Dramaturgia modernă conștină astăzi factura tehnică a »Regelul Lear«

a »Romeo Juliet«, a »Doctorului fără voie«, a »Avarului« și totuși un Shakespeare și un Molière sânt și astăzi cei mai mari dramaturgi ai lumii. Factura tehnică a pieselor s-a schimbat astăzi cu desăvârșire. Ce depărtare dela un Garrick, ori Talma până la un Moissi, Bassermann ori Wegener; de la un Mito, Pascal până la un De Max, Brezeanu, ori dela o Aristizza Romanescu până la Mărioara Voiculescu ori Mărioara Ventural...

Ce depărtare dela scenariu scribă a teatrelor engleze din secolul XVI-lea și până la rafinamentul teatrului reprezentat de Antoine, O to Brahm, Reinhardt ori Barnowky.

Eugen Lovinescu, un critic foarte talentat al generației tinere, cu prilejul morții lui Caragiale a condamnat teatrul lui Caragiale în »Convorbiri literare«, »Firește, intelectualitatea modernă a diul Lovinescu, educată la Paris, nu se putea împăca cu teatrul rudimentar al lui Caragiale. Diul Lovinescu i am răspuns într'un studiu publicat în »Noua Revistă Română« din București, arătându-i că pentru teatrul nostru Caragiale nu reprezintă primitivismul și nici dilettantismul, ci este o operă civilizatorică căreia crează cu o neîntrecută artă tipuri românești și chiar astfel reușește să dea o operă națională. Nu vreau să suspin că tea-

trele din Apus ar cere exclusiv numai tipuri de rasă de la piesele străine, căci astfel un Maeterlinck un d'Annunzio, un Bataille, un Hauptmann, ar cădea definitiv — dar a divulga cu totul specificul național al dramelor ar însemna o ruină a principiului fundamental al artei: sinceritatea și caracterul omenesc.

Iubileul unei piese a lui Caragiale ne dă prilejul a constata însă, că autorii noștri mai moderni nu se inspiră, cum ar trebui din tezaurul bogat al poeziei populare. Am avea destule talente, care fără să vizeze tauteme braziliene și fără să clădească »châteaux en Espagne«, ar putea pune pe scenă neprețuitele comori ale versului românesc. Ne-avem până astăzi în afar de câteva piese de-ale lui Bolintineanu, Hașdău, Al. Davila, Odobercu — aproape nici o piesă istorică de valoare adevărată. Autorii noștri tineri, un Eftimiu, un Herz, un Florescu și mulți alții care se interesează de comedie, își pun talentul la serviciul dramaturgiei »moderne«. Eftimiu, de care legam atâtea speranțe cu »Înșir-te mărgăritec«, scrie opere de reflex: Cocosul negru, Akim. În noua sa piesă »Ringala« ajunge în răboiul cu veracitatea istoriei românești. D-l Iorga, de-a cărui competiție istorică nu se poate vorbi decât în termeni entusiaști a constatat

că »Ringala« batjocorește trecutul volvoilor și echimonosește istoria. D-l Herz, un alt autor de talent, este un elev fără scrupul al industriașilor teatrali francezi și opera recentă, scrisă în colaborare cu un meșter al prozei românești: Sorana este — sincer vorbind — inoportună și nu se potrivește vremurilor serioase ce le trăiește neamul nostru.

Ajungem iar la Caragiale cu constatări noastre. Ori în care atitudine l-am studiat, fie în dramaturgiul, fie a prozatorului, fie a publicistului, Caragiale este și astăzi joel mai mare artist al literelor românești.

Cât de miuitat se potrivește actualismului comișile lui Caragiale! Că de sincer este și astăzi »Popa Sanduc« și că de sincer ne pare și astăzi Oatavencu! Răsfoiți nuvelele lui Caragiale și veți afla sute de tipuri care se învârtesc în jurul nostru, cu aceleași idealuri sublimă și dureroase! Opera lui Caragiale este diamantul sufletului românesc pe care tremură lacrima și zâmbetul nostru, șlefuit de mâna mălăstră a vremii...

Astăzi în vremuri de furtună pentru inima noastră, nu poate exista decât o consolare, a căuta mângâiere în versul unui Eminescu, în pânza unui

Din România.

Parlamentare. — Pregătirile Rusilor în Basarabia. — Răspândirea știrilor de senzație. — Știri mărunte.

Camera a luat în considerare în ședința de Vineri proiectul de lege privind modificarea legii rechizițiilor, care e menită să pună capăt speculei și putinței de-a acapara alimentele. În ședința de Sâmbătă a camerei s-au depus următoarele proiecte de legi:

Se propune la export cerealele și fănurile lor, leguminoasele, semințele furagere, semințele uleioase, uleiul de in și de rapta afară de cele vândute sau care s'au vând, sau care sunt sau se vor auzi la export de comisiunea centrală de trui vânzării cerealelor de pe lângă ministerul agriculturii și de menținerea ordii comisiunea de import și export de pe lângă ministerul comerțului și industriei. Pastele făinoase sunt supuse, la ieșirea lor din țară, la aceleași taxe cât și în aur la car, sunt supuse și fănurile din care sunt produse

Deputatul *Tranșilva* a depus un proiect de lege din inițiativa parlamentară cu următoarele articole: 1. În bugetul exercitiului 1916—1917 să se suprimă toate automobilele din București. 2. Să se lase numai câte un automobil de fiecare ministru; 3. În județe să se lase numai câte un automobil pentru nevoile județene. 4. Să se scrie pe fiecare automobil cărui autoritate aparține.

Proiectul a fost primit cu aplauze furtive de deputați.

Senatul a votat proiectul de lege pentru recunoașterea calității de persoană morală a Institutului pentru studii Europene sud-estice.

Din Tulcea se anunță ziarelor bucureștene că Rușii au început să grămădească din nou trupe în Basarabia de sud. Astfel se anunță că în ultimul timp au sosit la Reni numeroase regimente de infanterie și de cazaci precum și trupe de specialitate, de asemenea ambulante și surori de caritate. În jurul Ismailului numărul trupelor e considerabil. La Belgrad, care formează nodul principal de cale ferată din Basarabia, pe lângă grosul trupelor care cantonează acolo au fost aduși acum și cerchezi din Caucazia.

Se afirmă că forțele militare grămădite acum de Ruși în Sudul Basarabiei întrec cu mult numărul trupelor ce fuseseră aduse astă toamnă în această parte. Flota voluntară rusească de pe Dunăre transportă zilnic muniții și provizii dela Reni la Ismail. Aceste noi mișcări de trupe în sudul Basarabiei lângă granița României se pun în legătură cu pregătirile ce le fac Bulgarii pe Dunăre și la frontiera dobrogeană în vederea mării ofensive ce va izbucni în primăvară pe frontul austro-germano-rusec.

„Cotim în „Viitorul“: „Unele gazete—și cetitorii noștri le recunoașc, oricât de distrați le-ar parcurge, — și-au făcut o ultimă specialitate din răspândirea știrilor menite să provoace o senzație profundă în opinia publică românească. Arestări senzaționale, executate dincolo de granițele noastre, în împrejurări românești; descinderi inchezitoriale și dispartiri enigmatice; ultimaturi de cea mai categorică compoziție; pregătiri

militare formidabile ale unor armate inexistente; discursuri, depeși și declarațiuni zguluitoare, — toate mijloacele unei fantezii nu prea inventive, pentru a mișca din răbdătoare și așteptare opinia publică preocupată de chestiuni mai grave....

Această fantezie nu e prea inventivă, fiindcă toate „viiturile“ sale senzaționale au fost mai înainte întrebuintate în literatura romanelor pentru bucatărească, cu mai multă îndrăzneală și cu mai mult *à propos*, ca să captiveze atenția binevoitorului public cetitor.

Nouă este numai aplicația aceluiaș procedeu la susținerea unei atitudini politice internaționale și la orientarea diplomatică a Statului român. Autorii de roman-folieton nu au născut niciodată că vor avea emulii în sfera atât de înaltă și nici că arta lor ar putea suferi drept evanghelic pentru campioni ideilor naționale.

Când ultimelile argumente pentru sprijinirea unei atitudini politice sunt iuste din acest fel de nașcoacii, se face dovadă de însăși maturitatea politică a celor ce se înarmează în asemenea chip.

M. S. Regele a primit Vineri la 12 în audiență solemnă pe baronul Beck-Fries, ministrul plenipotențiar al Svediei la Viena, care a fost acreditat în aceeași calitate pe lângă curtea regală din București.

Următorii domni generali împlineind vârsta vor fi trecuți pe ziua de 1 Aprilie la pensie: D-nii Vasile Zotta, I. Culcer, Vasiliu Năsturel, C. Bogdan, Mihail Botcașu, Al. Iarca și T. Gheorghiu.

Bilanțul „Albinei“ pe 1915. Primul nostru institut financiar, precum sunt em informații, a încheiat și în al doilea an de războiu, pe 1915, un bilanț, sub toate raporturile pe deplin satisfăcător. Activele totale prezintă cifra de peste 46½ milioane și la un venit brut de aproape K. 2.800.000 —, a realizat un profit net de peste K. 470.000 —.

Bilanțul se va da publicității în zilele viitoare. Ca dividendă Direcțiunea propune a se distribui 6% adică K. 12 — ca și în anul trecut.

R. E.

Dimisia amiralului flotei germane. După știri din Berlin secretarul de stat al marinei germane imperiale, amiralul von Tirpitz și-a dat dimisia. Urmasul său presumpțiv va fi amiralul von Capelle.

Demisiunea șefului ministerului marinei, amiral Von Tirpitz, — scriu ziarele berlizeze — se produce într-un mod complet onorabil pentru acest organizator al flotei germane. Este un merit al său istoric recunoscut pretutindeni că a făcut din marina germană un instrument prețios, ceea ce s'a probat în cursul acestui război. Dimisiunea amiralului va fi deci regretată pretutindeni iar persoanei sale i se va păstra recunoștință.

Alegerea succesurului său se consideră ca o garanție că nimic nu se va schimba în energia, cu care se va urma războiul naval. Amiralul von Capelle a fost dela prima lege asupra flotei colaboratorul lui von Tirpitz și a fost socotit mulți ani ca brațul său drept. Cunoaște cu temel toate sarcinile marinei. Capacitățile sale de or-

ganizator sunt foarte stimabile. De aceea întreaga marină are o mare încredere în el.

SITUAȚIA

de câmpul de războiu.

Azi dimineață am primit dela biroul de presă al prim-ministrului următoarele comunicate oficiale telegrafice:

Budapesta 19 Martie. — Din marele cartier general al nostru se comunică oficial cu data de azi:

În nordul monarhiei.

Pe Nistru și pe frontul Basarabiei a dezvoltat artileria dușman o activitate mai vie. Șanțul, de pod dela *Usciesko* a stat peste noapte sub un foc puternic de mine. Azi dimineață dușmanul dușă o oare care pregătire de artilerie a făcut să explodeze o mină, iar după aceea a urmat un atac cu granate de mână. În urma exploziei mijlocul liniei de apărare în șanț a trebuit să fie câțiva retras. Toate celelalte atacuri au fost respinse, cu care ocaziune au fost prinși câțiva Ruși.

La granițele italiene.

Linia relativă pe cursul inferior al râului *Isonzo* continuă. Hidroplanele noastre au bombardat din nou bateriile italiene dela gura râului *Sobba*. Orașul *Görz* a fost din nou bombardat de dușman cu tunuri de calibrul cel mai mare.

La capul de pod dela *Tolmein* trupele noastre și-au continuat cu succes atacurile, au înaintat peste șoseaua *Selo-Cigin* și mai departe la vest dela *St. Maria* și au respins mai multe contra-atacuri date asupra pozițiilor câștigate.

Pe coasta sudică dela *Mrzli Vrh* dușmanul înă a fost alungat din o fortificație. Italienii s'au refugiat până la *Gabriele*. În aceste lupte au fost făcuți prizonieri alți 283 italieni.

Activitatea de artilerie s-a potențat pe frontul din *Carintia* în sectorul *Fella* și s'a estins și asupra coastei de munte din *Krn*.

Pe frontul *Dolomit* de asemenea au stat sub focul violent al dușmanului cu deosebire regiunea dela *Col di Lana*, apoi pozițiile noastre dela *Mater* în valea *Sugana* și câteva puncte ale frontului din *Tirolul vestic*.

Câmpul de operații din Balcani.

Liniste.

Generalul de divizie *Hoyer* locțiitorul șefului de stat major.

Pe frontul anglo-franco-ruso-german.

Berlin, 19 Martie. — Biroul oficial al mareșului cartier general german e pentru ziua de azi următorul:

Pe câmpul de operații dela vest: La nord-est dela *Vermelles* (la sud dela canalul *La Basse*) după o pregătire efectivă prin foc de artilerie și prin 5 explozii succesive, am recâștigat dela Englezi mici avantajii câștigate de ei în 2

Martie în o luptă cu mine. Din soldații dușmani cari, partea cea mai mare au fost îngropați de pământul năruit, 30, cari au mai rămas în viață, au fost făcuți prizonieri.

Orașul *Leus* a fost din nou bombardat greu de Englezi.

Pe când ziua de ieri încă a trecut fără evenimente deosebite, pe țărnul stâng al râului *Maas*, azi dimineață am înăbușit în germene încercările de atac ale Francezilor contra înălțimii „*Mort Homme*“ și la ost de acolo. Pe țărnul drept activitatea de artilerie s-a potențat din când în când la o violență extraordinară.

Tot atunci s-au dezvoltat lupte apropiate în mai multe locuri la sud dela fortul *Douaumont* și la vest dela satul *Vaux* pentru unele lucrări de apărare, cari încă nu sunt terminate.

Din poziția cedată Francezilor în 4 Martie lângă pădurea dela *Thiville* (la nord-est dela *Badonville*), Francezii au fost eri din nou alungați de către un detașament german și după distrugerea lucrărilor dușmanului, soldații noștri s-au reîntors în tranșeele lor cu 41 de prizonieri.

Activitatea de recunoaștere și de atac a aviatorilor a fost de ambele părți foarte vie. Aviatorii noștri au atacat stabilimentele garilor de pe liniile *Clermont* — *Verdun* și *Spinal-Lure-Vesoul*, precum și la sud dela *Dijon*. Asupra orașului *Metz* aviatorii dușmani au aruncat bombe. Trei persoane civile au fost rănite. Din o escadră franceză aeriană, care a bombardat *Mühlhausen* și *Habsheim* au fost impusecate în luptă aeriană, în împrejurimea apropiată dela *Mühlhausen*, 4 avioane. Pasagerii lor sunt morți. În *Mühlhausen* au căzut jertfă atacului dușman 7 persoane civile cari au murit și 13 persoane civile au fost rănite. În *Habsheim* bombardat au omorât un soldat.

La Ost și sud-ost.

Atacurile așteptate rusești au început cu mare violență pe frontul dela lacul *Dryswaty* până la *Postary* și de ambele părți dela lacul *Narotsch*. În toate părțile dușmanul a fost respins cu pierderi extraordinare de mari. Numai înaintea poziției noastre de ambele părți dela lacul *Narotsch* am numărât 9270 de Ruși căzuți. Pierderile noastre sunt foarte mici.

La sud dela lacul *Wisniew* până acum numai s-au înăsprit luptele de artilerie.

Câmpul de operații din Balcani.

Situația în general e neschimbată. Unul din baloanele noastre a atacat în noaptea spre 18 Martie flota dela *Karaburnu* a ententei, la sud dela *Salonic*.

Evenimentele pe mare.

În 18 Martie înainte de amiază contra vasului nostru spital „*Elektra*“ un submarin dușman a îndreptat, nu departe dela *Sebenico*, fiind timpul clar și soare frumos, și fără nici o prevenire, două torpile. O torpilă a nimerit vasul și l-a avariat grav. Un matroz s-a înecat, două surori de caritate ale Crucii roșii sunt greu rănite. O violare mai crasă a dreptului ginților pe mare abia se mai poate închipui.

În înaintea de amiază aceleași zile unul din submarinele noastre a torpilat înaintea portului *Durazzo* un distrugător francez de torpile tip „*Fourche*“. Distrugătorul s-a scufundat în curs de o minută.

Comandantul flotei.

Pentru sârmanii soldați români, cărora li s'au amputat picioare sau mâni și cari și-au perdut lumina ochilor“.

Transp. din n-ra 51 al „Gaz.“ 13972 c. 21 f.

D-l Silviu Lazar cont.

Abrud. 2

La data 13974 c. 21 f.

„Cartea Soldatului“

— O dare de samă. —

Marele război mondial a adus cu sine, între multe alte apariții, și lipsa adânc simțită de vătajii noștri soldați, aflați pe câmpul de luptă sau prin spitalele țării, de-a fi înzestrați cu o hrană suficientă potrivită, menită să îndrăzească în lupta crâncenă în contra dușmanului și să-i mângâie în cazurile de suferință.

Ținând cont de această lipsă și dându-se simțită, care s-a manifestat prin numeroase cereri venite din tranșee sau din spitalele țării, mai mulți prieteni ai soldaților noștri s-au hotărât să scoată la sfârșitul anului trecut sub egida societății „*Topografia*“, *Mareșanu Brătianu și Comp.* o carte, care să corespundă acestor cereri, ca ne veniu cu stăta înzestrați din locurile cele mai îndepărtate.

Această carte a și văzută de Crăduțul anului trecut lumina zilei sub numirea de „*Cartea Soldatului*“ iar în scopul distribuirii unui număr cât mai mare de exemplare gratuite, s-a lansat la candelă acestul ziar un apel pentru colectarea de bani.

«Prieteni soldaților noștri» au avut cu această ocazie o deosebită satisfacție. Nu numai a s-a scanaș prieteni lanțat o sumă frumoasă de bani, dar însăși «*Cartea Soldatului*», care s'a trecut până la ultimul exemplar, a fost îmbrățișată și cistită cu o rară dragoste de soldații noștri și de familiile lor. Sânt nenumerate scrierile de mulțumită, pe cari le-am primit din toate părțile țării pentru acest dar făcut soldaților noștri și regretăm că din lipsă de spațiu nu le putem publica la locul acesta, dar poate ni se va da alt prilej, să le dam publicității, ca să se vadă bucuria fără margini, pe care a produs-o cu adevărat această carte.

Deastă dată ne restrăngem a da în următoarele o scurtă dare de samă despre exemplarele trimise grădii soldaților noștri. Au primit «*Cartea Soldatului*» gratis.

Spitalele din *Munkács*, unde erau aproximativ 350 răniți, prin părintele *L. Vida*: 40 exemplare.

Spitalele din *Oradea Mare*, cu aproximativ 2000 răniți, prin părintele *Dimitru Lupea*: 200 ex.

La spitalul de grădăniță Nr. 11 din *Praga*: 20 ex.

Răniților din *Zagrab*: 800 la număr, prin d-na *Ava Matheu*: 80 exemplare.

Răniților din *Feldbach* (Știri) prin comandantul *Eötvös Bela*: 86 ex.

Răniților din *Troppau*, prin medicul-primar *Dr. Alexander von Rositzky*: 30 ex. plus alte 15 cărțile de conținut moral variat.

Răniților din *Cluj*, prin d-na *Auz Pop*: 300 ex.

Răniților din *Klagenfurt*, prin părintele *L. Luda*: 43 ex.

Răniților din spitalul de câmp 8/12 din *Mannsburg bei Laibach*: 43 examp.

Răniților din *Miskolcz*, prin părintele *Basiliu Oana*: 25 ex.

Răniților din *Orăștie*, prin părintele-protop. *Vasile Dojșa*: 80 ex.

Soldaților din *front*, prin călău aspirant *Dum. Toncean*: 30 ex., prin părintele sup. *Ios. Serafim*: 34 ex., prin părintele *Virgil Nistor*: 40 ex.

Soldaților din *invalidenschule* din k. u. k. *Reservspital* Nr. 11 în *Viena*: 30 exemplare plus 18 alte cărți.

Soldaților din *Liaz a. D.* prin locot. *Dr. Valer Midoșan*: 20 ex.

Răniților din spitalul de epidemie Nr. 1 din *Brsadla bei Vukovar*: 30 examp.

Răniților din *Zagrab* prin d-na *Maria von Pisacic*: 14 ex. și alte 80 broșuri diferite.

Răniților din *Glina* (Craoștia) prin *Dr. F. T.* 10 ex. și alte 5 broșuri diferite.

S-au împărțit și s-au espedat la soldații singuratici, în *Brasov* și în spitalele din alte orașe ale țării 328 examp.

Celor ce au contribuit la colectă, dar au cerut în schimb să li se trimită lor un număr mai mic sau mai mare de ex. s'au trimis 246 ex.

S'au trimis deci în total 1685 exemplare gratuite din «*Cartea Soldatului*», în valoare de 920 cor. 13 fl., și anume 842 cor. 50 fleri contul broșurilor (a 50 fleri) și 77 cor. 73 fleri porto ul postal.

Rezultatul colectei întreprinse și publicate în ziarul «*Gazeta Transilvaniei*» înainte de apariția «*Cartii Soldatului*», a fost de 711 cor. și 84 fleri. După apariția «*Cartii Soldatului*» au mai binevoit să contribuie d-ni *Dr. Mihail Popovici* 50 cor., d-na *Maria Câmpe* 10 cor. și d-l locotenent *L. Andreiu Cișcu* 10 cor. Adăugând aceste contribuții mai recente la suma colectei, au intrat cu totul în scopul indicat suma de 781 cor. 84 fl., în schimbul cărui

Grigorescu, în teatrul unii Caragiale, în dolna tristă a veșniciei noastre.

Astăzi cade de pe noi fracul și jobenul, dispare automobilul și zboară miresmele parfumului seducător al tozinelor streine, astăzi cu toții simțim că suntem un păstor, ce cântă din fluer, căci oțete lui au d'espărut în noapte. Astăzi nu ne poate fi prieten decât codrul și nu ne poate emoționa decât dolna ciocănilor ce nu ne cântă din gramofon și nu sbercă pe funile de metal ale telegrafului...

Asăzi ne regăsim și ne reculegem din patimi și sufletul ni se face mai tare decât stânca dacă ne gândim, că noi vom trăi totdeauna dacă avem pe-um Alexandri, Eminescu, Delavrancea, Coșbu, Caragiale...

»Scrisoarea pierdută« s-a jucat până astăzi numai de o sută de ori la București, dar este o speranță, care se ridică la ceruri: se va juca de zece mii de ori, se va juca totdeauna, până ce cuvântul românesc va putea scoate viață din o carte moartă a lui Caragiale...
Emil Isac.

Iubileni »Scrisoarei pierdute«

Din București se anunță: A suta reprezentație a comediei »Scrisoarea pierdută«, care a avut loc săptămâna trecută la București, a fost prilejul unei sărbătorii din cele mai calde și mai entuziaste a nemuritorului Caragiale.

Un public imens, format din toate straturile societății venise să asiste la această reprezentație. Înaintea de ridicarea cortinei cunoscutul literat, d. L. Brătescu-Voinești a rostit înaintea bronzului lui Caragiale câteva cuvinte despre viața și opera marelui prozator și observator.

Vorbind de »Scrisoarea pierdută« d. Brătescu-Voinești a subliniat că ea poate fi considerată și astăzi de actualitate. Moravurile noastre politice au rămas aceleași, sau aproape aceleași ca acum 32 ani.

A urmat apoi reprezentația capodoperei lui Caragiale, pe care artiștii Teatrului Național au jucat-o cu o veră, cu un entuziasm excepțional.

În fruntea interpretării se cuviesă fie citați d-nii Ion Niculescu (Caravencu) și Ion Petrescu (Trahanachi)

cari au creațiuni desăvârșite în aceste roluri, cari — dela premiera »Scrisoarei pierdute« și până astăzi au rămas monopolul lor.

Veteranii artiști au fost obiectul unor ovățiuni speciale din partea publicului.

Alături de ei au fost aplaudați d-nii N. Soreanu (Pristanda), Brezeanu (soțeteanul turmentat), Demetriad (Tipatescu), Tone nu (Sarfurid) și Belcot (Dandacuș) precum și eminenta comediantă, d-na Maria Ciucurescu (Zoe).

Societarii și stagiarii Teatrului Național au adus și ei primosul lor de admirație și venerație memoriei lui Caragiale, luând parte la figurația din actual al lui-lea, — acțiui intrunirii publice, cu celebrele discursuri ale lui Farfuride și Cațavencu.

Pentru întâia oară, piesa aceasta s'a jucat în seara de 13 Noemvrie 1884.

Au trebuit deci nu mai puțin de 32 ani pentru ca »Scrisoarea pierdută« să împlinească o sută de reprezentații.

Cassa de păstrare (reuniune) în Săliște.

CONVOCARE.

P. 7. Membrii „Cassei de păstrare (reuniune) în Săliște“ sunt invitați la
a XXXII-a adunare generală ordinară,

conform § 15 din statutele reuniunii, pe Marți în 15/28 Martie a. c. la 2 oare p. m. în sala festivă a școlii gr. or. române din Săliște pe lângă următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea și constituirea adunării generale
2. Raportul direcțiunii
3. Raportul consiliului de inspecțiune
4. Stăvirea bilanțului pro 1915, distribuirea profitului net și votarea absoluturului
5. Intregirea Consiliului de inspecțiune prin alegerea a 2 membri cu mandat de 3 ani și a 2 membri cu mandat de un an.

Domnii membrii cu vot decisiv, — adică proprietarii vechilor părți de fondare, trecuți cu cel puțin 3 luni înainte de adunare în registrul membrilor — sunt în senzul dispozițiilor § 10 din statute, rugați a-și depune părțile de fondare și documentele de plenipotență la cassa institutului cel mult până în 13/26 Martie, iar la institutetele, cari sunt membre la „Solidaritatea“ până în 12/25 Martie 1916.

Săliște, în 11 Martie 1916.

Direcțiunea.

Contul Bilanț

Active		Passive	
Cassa în număr	148014.99	Capital societar	500000.—
Bon în Giro-Conto la Banca austro-ungară	6053.78	Fondul de rezervă	205915.73
Cambii	442429.31	Fondul de binefaceri	56381.38
Cambii cu acop. hipotec.	251406.—	Fondul unui spital public în Săliște	81182.16
Imprumuturi hipotecare	693835.31	Fondul de penziune	38558.—
Conturi curente cu acoperire	818240.49	Depozite spre fructificare	382037.27
Credite personale	908912.96	Creditori	2897604.97
Efecte publice și diverse acții	202160.—	Interese neridicate	10645.53
Depuneri proprii	514501.20	Interese anticipate pro 1916	2060.—
Casele institutului	236230.—	Profit net	14865.85
Imprum. din fond de binefaceri	96000.—		44357.24
Depunerea înființ. spital public în Săliște	56381.38		
Depunerea fondului de penziune	81182.16		
Mobilier	88558.—		
Amortizare	4497.20		
Debitori	497.26		
Interese tranz. restante la imprum. hipot.	11356.92		
	36143.67		
	3851570.86		8851570.86

Contul Perdere și Profit.

Debit		Credit	
Interese:		Interese:	
pentru depozite spre fructificare	K 134779.74	dela cambii	80358.—
pentru reescont	6021.99	„ imprumuturi hipot.	63359.76
„ părțile de fondare noi	K 9797.45	„ cred. de Cont curent	61819.29
pentru fondul de penziune	1943.20	„ credite personale	18944.63
	152542.38	„ efecte	23278.—
Spese:		„ depuneri prop ii	4301.69
Salare și bani de cvartir	K 30565.37	Chirii	359.30
Marce de prezentă	1475.—	Provizioane, profit la monete și alte venit.	4149.12
Imprimare, registre, porto diverse	K 7458.55		
	39498.92		
Contribuțiune:			
directă	K 8641.76		
10% după interes-le depozitelor	K 13477.99		
	22119.75		
Amortizare:			
din casele institutului	K 782.30		
din mobililar	497.20		
	1279.50		
Profit net	44357.24		
	259797.79		259797.79

La finea anului 1914 au fost 324 membri, în anul 1915 au reșărit 2 membri de nou au intrat 3, la finea anului 1915 au fost 325 membri cu 2500 părți de fondare.

Săliște în 31 Decembrie 1915.

DIRECȚIUNEA

Dr. N. Calefariu m. p. prezident C. Harția m. p. dir. exec. Dr. N. Comșa m. p. Dr. I. Stroja m. p.
D. Lăpădat m. p. Petru I. Comșa m. p. I. Bărsin m. p. Ioan Răduci m. p. D. Rășca m. p.
Subsemnatul Consiliu de inspecțiune am examinat conturile prezente și le-am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele institutului.
Săliște, în 11 Martie 1916.
Ioan Chirca m. p. prezident C. Criștin m. p. Iuliu Crișan m. p. Constantin Pop m. p.
revizor expert al „Solidarității“

guri din înalta societate românească din Bucovina. Înzestrată cu aleasă cultură, ea a știut să dea pe vremuri — o nouă strălucire vechii case boerăști a Hormuzachilor și a luat totdeauna parte activă și rolul cel la toate întreprinderile umanitare și culturale.

Baronesa Hormuzachi a fost distinsă din partea regelui Carol al României cu ordinul Elisabeta.

Fiii defuncti sunt: Baroanul Dr. Alexandru Hormuzachi actualul mareșal al Bucovinei, și baroanul Dr. Constantin Hormuzachi, deputat în dieta Bucovinei și cunoscut în lumea științelor prin valoroasele sale publicațiuni din domeniul botanicii.

† Achille Popescu. Din București se anunță: în săptămâna trecută a fost condus la lăcașul cel de veș Achille Popescu, artistul fruntaș al Companiei lirice „Gabrielescu“, care a încetat din viață Sâmbătă dimineață în urma unui violent acces de cord.

Fiu de actor, — tatăl său Teodor Popescu, care are durerea de a-l supraviețui, este un veteran al scenei românești. — Achille Popescu a început de mic meseria de actor.

După o muncă strălucitoare, după luptă și deziluzii, ajunse în sfârșit, grație talentului său, grație humorului și fanteziei sale improvizatorii, să se impună în Capitală ca artist „la modă“. Anul acesta, Achille Popescu s'a refugiat la genul operetei pe care îl cultivase în anii săi de pribegie artistică devotându-se cu trup și suflet Companiei „Gabrielescu“.

Pentru fondul ziaristilor a trimis prin administrația ziarului nostru d-l Silviu Lazar cont. Abrud 2 cor. Mulțumite.

«Șercăna» institut de credit și de economii, societatea pe acții în Șercăla ne face cunoscut, că bilanțul ce ni l-a trimis spre publicare a rămas din eroare neubscris de d-l George Ursu membru al comitetului de supraveghere, care a fost de față la conșurarea bilanțului. Publicarea bilanțului făcându-se încă în Nr. trecut al ziarului nostru facem amendamentul avizat la acest loc.

Bilanțele cele mai moderne ale Parisianelor. Aproape de neareat este ce scrie „Gauloise“ despre ultimul proiect de modă parisian. »Suntem în ajunul introducerii unui nou soi de blănuri în moda parisiană, scrie „Gauloise“. Și știți de la care nobil animal ne vine acest costum prețios? »Dela — cloșan«. Scumpirea generală a blânilor în Franța deoparte, de altă parte plaga cloșanilor în tranșeele franceze au provocat această evoluție în piața primă mondială a modelor de dame: Si non e vero...

Apollo Bio. Program pentru Marți și Mercuri. Program Nordisk: Soarele E felenel (Dramă în 3 acte). — Prințesa-cerșitoare — dramă Nordisk în 2 acte. — Săptămâna Messter (Actualități); »Confetti farză Nordisk«.

Pentru Orfelinatul românesc din Sibiu.

Transp. din n-rul 51 al »Gaz.« 3045 c. 10 f.

Colecta d-lui maior S. Patila din Pecs și adevă:

D-nul director Ehrmann 20 cor.

Câte 10 cor.: D-l Major Patila, d-na Alfred M. Pincas, d-na Locot. Pincas, d-na Locotenent-Baren Alfred Ringhoff, d-na Locot-Baren Hans Ringhoff, d-na Subloc. Reichsmann, d-na Cappon, Batalionul 2/92.

D-nul Locot. Schneider 8 cor.

D-nul Oficial Palman 6 cor.

D-l Oficial Novac 5 cor.

Câte 4 cor.: d-l Locot. Iuricic, Dr. Kernic, sublocot. Kraus, Vasek, Oficial Dr. Werchota, Cap. Iacobi, Loc. Mai.

Colecta d-șoarei Juricic și medicu Dr. Winter 46 c.

Mai mulți ofițeri 107 c.

La oială. . . . . 300 »

La oială. . . . . 3345 c. 10 f.

Proprietar:
Tip. A. Mureșianu: Branisce & Comp
Redactor responsabil: Ioan Laces

s-au trimis exemplare din »Cartea Soldatului« (plus portu) în suma de 920 cor. 13 fileri, pe lângă alte cărți și broșuri. Afară de aceasta, s'a mai dat un rabat de 20%, »Reuniunii femeilor române din Brașov«, care a cumpărat 378 exemplare, pentru a le distribui de sărbătorile Crăciunului între soldații răniți din Brașov.

Cu acest prilej ținem să exprimăm mulțumitele noastre tuturor celor cari au binevoit să contribuie la colecta întreprinsă în coloanele acestui ziar și cu deosebire d-lui Dr. T. Mihail și »Comitetului parohial al bisericii Sf. Nicolae din Brașov« cari au contribuit la colectă cu câte una sută coroane, apoi onorațiilor d-ni preoții Ioan Broșu, Ioan Răfiroiu, Al. Dogariu, Aurel Nistor, D. Măndea, Petru Bălaș, d-lui director școlar A. Boldor, și d-lui Inv. A. Golcea, cari au colectat sume mai mari în comunele lor, d-lor: general Boeriu, M. Steriu, I. Petcu, D. Roncea și E. Bologa, cari au contribuit cu sume mai mari, precum și băncii »Sărmăreana« pentru contribuția de 20 cor. Exprimăm mulțumite deosebite și societății »Tipografia A. Mureșianu Branisce & Comp.«, care a tipărit »Cartea Soldatului« scoțându-și numai cheltuielile efective.

În urma insistențelor cereri după cărți românești ce ne-au sosit după epuzarea »Cărții Soldatului«, am hotărât să scoatem de »Sărbătorile Paștilor o nouă broșură pentru soldații noștri, care va purta numele »Cartea Soldatului — Partea II-a« tot sub egida institutului »Tipografia A. Mureșianu: Branisce & Comp.« Acest volum va apare peste 2 săptămâni și va costa numai 40 fileri + portu 5 fileri, fiind de estenziune ceva mai mică, dar cu un conținut bogat și ilustrații actuale.

Apelăm din nou la marinimozitatea publicului nostru, ca să contribuie și pentru această a doua »Carte a Soldatului«, ca să putem face vitejilor noștri ostași o nouă surprindere plăcută de sfintele Sărbători. Toate comandașii și contribuțiile, pe cari le rugăm a le adresa »Tipografeii A. Mureșianu: Branisce & Comp.« în Brassó (Brașov), se vor publica în ziarul »Gazeta Trans.«

Brașov Martie 1916.
Mai mulți prietini ai Soldaților.

ȘTIRI.

— 19 Martie n. 1916.

Parastas. În biserica catedrală din Sibiu s'a oficiat ieri un parastas solemn pentru odihna sufletului răposatului mitropolit Ioan Meșianu. Parastaul a fost oficiat cu mare asistență de P. S. Sa episcopul Dr. Miron Cristea, care sosise în acest scop Sâmbătă la Sibiu.

Implinindu-se 6 săptămâni dela moartea metropolitului Ioan Meșianu s'au oficiat parastase și în bisericile gr. or. române din Brașov. În biserica Sf. Nicolae parastaul, la care au participat și elevii școlilor, a fost oficiat de preoții: I. Prișcu, Dr. N. Stînghe și de diaconul N. Furnică, iar corul bisericesc sub conducerea d-lui prof. G. Dima a executat în mod maestru cântările de parastas. După parastas s'au distribuit între parohieni ilustrate cu chipul defunctului Mitropolit.

Moștenitorul Tronului pe frontul dela Isonzo. Din Cartierul pressei se comunică că Moștenitorul Tronului nostru a vizitat trupele aliate pe frontul dela Isonzo distribuind numeroase decorații. Moștenitorul a avut marea satisfacție să se convingă despre tinuta și spiritul excelent al trupelor noastre.

Centrala institutelor de bani. Legea privitoare la Centrala institutelor de bani a primit sancțiunea prealabilă la 4 oct. și a fost publicată în »Colectia legilor țării« la 8 oct. ca articol de lege XIV din 1916. Când va fi în poziție a-și începe activitatea Centrala nu se știe, căci lucrările de organizare a ei nici nu s'au început încă, după cum nu se știe încă nici cine va fi designat a ocupa postul de director al Centralei.

† Baronesa Natalia Hormuzachi Cetim în ziarul bucovinean »Viața Nouă«.

În 5 Martie l. c. a repausat la Viena baronesa Natalia Hormuzachi în vârstă de 74 an. Prin trecerea la cele eterne a baronesei Hormuzachi s'a stins una dintre cele mai distinse fi-

